

STRATEGIA ENERGETICĂ A REPUBLICII MOLDOVA : UNELE CONSIDERATIUNI

EREMIA NATALIA,

lector,

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: *Energy is a basic necessity for human activity and economic and social development. A lack of energy services is directly correlated with key elements of poverty. The quest for energy will bring new economic and strategic challenges for this sphere. An essential condition for the success of a strategy is to elaborate it so that to maintain its availability regardless of the changes from our society. The strategy determines objectives and goals of the Republic of Moldova energy sector long-term development, its priorities and guidelines, as well as mechanism of the state energy policy at the implementation phases of the strategy ensuring realization of the stated objectives.*

Keywords: *strategy; objective; document; energy sector; plan*

Aspectul energetic a devenit în ultimii ani una din problemele strigente a comunității internaționale. Actualmente, Republica Moldova, fiind dependentă de resursele energetice ale Federației Ruse, se confruntă cu o serie de provocări și amenințări, care și reprezintă factorii majori la adresa securității naționale. În contextul în care securitatea energetică a Republicii Moldova devine un subiect strident, prezent în discursurile nu doar a specialiștilor, dar și a savanților, apare necesitatea elaborării unei noi strategii privind asigurarea Republicii Moldova cu resurse energetice. Astfel, pentru o mai bună comprehensiune a fenomenului „strategie energetică” apare necesitatea de a determina semnificația conceptului „strategie”. Analizând conceptul „strategie”, putem evidenția că acesta își are etimonul on grecescul „strategos” (stratos - armă, ago , ceea ce semnifică 1) conducere/ghidare/mișcare, sau 2) abilitatea specifică a unui comandant militar [1].

Problematika conceptualizării fenomenului „strategie” a fost supusă cercetării de către Sun Tzu (on anul 500 onainte de Hristos) în lucrarea “Arta războiului”, prima cercetare on domeniul strategiei [2]. În perioada domniei lui Alexandru Macedon, sensul conceptului de strategie se referea la capacitatea de a utiliza forța militară într-o confruntare. Actualmente, termenul de „strategie” este utilizat în vocabularul militar desemnând „arta de a conduce un război” [3]. Astfel, în conformitate cu explicația oferită de către Dicționarul Explicativ Roman (DEX), strategia este:

- arta de a folosi cu dibăcie toate mijloacele disponibile în vederea asigurării succesului într-o luptă (arta de a conduce un război) – definiție din domeniul militar;
- plan complet, care specifică ce opțiuni va avea jucătorul în orice situație posibilă – teoria jocurilor din matematică;
- percepția prin care se desemnează un curs prestabilit de acțiuni pentru a soluționa o situație [4].
- schiță sau proiect ce constă într-o manevră menită să asigure depășirea unui concurent;
- modul în care întreprinderea acționează și alocă resursele în vederea realizării obiectivelor;
- capacitatea de a crea avantajele competitive de mâine mai repede decât sunt capabili concurenții să le imite pe cele pe care le posedă compania astăzi.

De asemenea, o altă explicație oferită de Dicționarul Explicativ al Limbii Române, redă strategia ca:

- un plan – formarea conștientă a cursului acțiunii;
- o manevră de păcălire – strategemă, realizată cu scopul de a obține un avantaj asupra acestuia;
- un model de comportament – consistența modelului determină strategia, lipsa consistenței denotă lipsa strategiei;
- o poziție – mod de localizare a întreprinderii în mediul extern;
- Știință care se ocupă cu planificarea, organizarea și conducerea operațiilor militare într-un război [4].

Dintre multiplele definiții ale strategiei, ne vom axa asupra celei, conform căreia strategia reprezintă arta de a stabili anumite obiective și de a elabora un plan de acțiuni urmat de alocarea resurselor necesare în vederea asigurării unui rezultat favorabil. Aceasta definiție scoate strategia din posesiunea utilizării în domeniul militar, oferindu-i un spectru mai larg de utilizare.

Așadar, strategia energetică este esențială, întrucât adună în jurul ei toate celelalte dimensiuni- umane, sociale, economice- dându-le forță și consistență. De asemenea, strategia energetică definește obiectivele sectorului energetic pe termen mediu și lung oferind modalitățile de realizare a acestora, în condițiile asigurării unei dezvoltări durabile a economiei naționale. Strategia energetică a Republicii Moldova este elaborată de Ministerul Economiei și e aprobată de Guvern. Implementarea politicilor în sectorul energetic este asigurată de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetica, Inspectoratul Energetic de Stat, Agenția pentru Eficiență Energetică, Fondul pentru Eficiență Energetică, precum și prin intermediul mai multor întreprinderi energetice [5].

În acest context, strategia energetică apare ca „o activitate complexă care presupune inițierea, derularea și corelarea unor acțiuni politice, economice, tehnice

și ecologice în vederea asigurării securității energetice naționale, a diversificării surselor de aprovizionare internă și externă, a perfecționării și diversificării formelor de producere a energiei, a creșterii eficienței producției și consumului energetic, a ameliorării impactului poluant al producției și consumului de energie”[6]. Conform abordărilor înaintate de către A.Leca, strategia energetică constă într-un „set de măsuri interdependente care direcționează sectorul energetic către cea mai eficientă, echitabilă și compatibilă cu mediul ambiant utilizare a resurselor”[7].

Din definițiile prezentate reiese, în mod evident, necesitatea implicării tuturor verigilor din lanțul energetic – producător, transportator, distribuitor, consumator – la aplicarea în practică a strategiei, precum și sporirea preocupărilor pentru protejarea mediului ambiant. Sistemul energetic din Republica Moldova are un efect util pentru societate, dar în același timp consumă resurse, influențează mediul ambiant prin crearea deșeurilor. Deaceia, ținându-se cont de aceste particularități, sectorul energetic necesită o atenție sporită.

Astfel, ca rezultat al studiului efectuat asupra sectorului energetic pot fi remarcate un set de probleme:

1. dependența tot mai mare de importul resurselor energetice (95% din necesarul de energie al țării este importat);
2. insuficiența interconexiunilor fizice în sectoarele de gaze și energie electrică cu țările vecine;
3. reducerea sarcinii termice și consumului de gaze naturale;
4. uzura fizică și morală avansată a infrastructurii complexului energetic;
5. nivelul scăzut al eficienței energetice și nivelul redus de valorificare a surselor regenerabile de energie;
6. structura deformată a mixului de energie și acoperirea necesarului de resurse energetice primare practic numai dintr-o unică sursă;
7. caracterul nematur al pieței energetice naționale, al cadrului juridic și regulatoriu, inclusiv de stabilire a tarifelor;
8. cota foarte redusă a investițiilor în energetică, creșterea prețurilor la resursele energetice primare și utilizarea insuficientă a capacităților proprii de generare din țară, neutilizarea conceptului de solidaritate a jucătorilor ce activează în energetică pentru asigurarea eficienței funcționării complexului energetic pe plan național;
9. receptivitatea redusă de implementare a inovațiilor și majorării eficienței energetice privind sistemele moderne de monitorizare, supraveghere, diagnosticare, contorizare, gestionare în timp real și de ridicare continuă a componentei de „intelligență” pentru a asigura balanța dinamică dintre cerere și ofertă;
10. nivelul diminuat al coordonării dezvoltării și funcționării sistemului energetic cu orientare spre satisfacerea necesităților consumatorilor [8].

În condițiile, în care Republica Moldova este dependentă de resursele energetice străine, în special cele ale Federației Ruse, problematica energetică devine un imperativ pentru economia țării, sectorul energetic având un impact semnificativ asupra dezvoltării economiei țării. Reformarea acestui sector a început încă de la obținerea independenței, cu mai bine de 24 de ani în urmă, ca urmare a necesității de organizare și relansare economică a noului stat.

În acest context, apare necesitatea unei reforme continuii pentru a atinge următoarele scopuri:

- dezvoltarea interconexiunilor de transportare a resurselor energetice și integrarea în piața energetică pan-europeană;
- modernizarea sistemului energetic (producere, transport, distribuție, consum);
- sporirea eficienței energetice și valorificarea surselor de energie regenerabilă prin promovarea proiectelor investiționale eficiente.

În contextul noilor evenimente geopolitice a apărut necesitatea elaborării unei noi strategii energetice. În februarie 2013 Guvernul a adoptat Hotărârea nr.102 cu privire la Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030 [9]. Acest document este de o însemnătate deosebită atât pentru sectorul energetic al Republicii Moldova cât și pentru toate părțile interesate: investitori, instituții, consumatori pentru că este un ghid practic care se cere a fi implementat. Prin acest document, Guvernul Republicii Moldova prezintă starea actuală a sistemului energetic național, evidențiază cu stupoare că toate guvernele Republicii Moldova, inclusiv cel din prezent au negociat și semnat contracte de import a energiei electrice și a gazelor naturale care sunt împovărătoare pentru Republica Moldova.

În același timp, sunt identificate problemele prioritare ale țării: 1. acumularea datoriilor; 2. prețul ridicat al energiei termice care determină populația să se folosească de diferite tipuri pentru a se încălzi în perioada rece a anului, metode care nu sunt optime și nici eficiente nici pentru consumatori, nici pentru eficiența de cogenerare a centralelor; 3. costul energiei electrice produse în cogenerare depinde de volumul de energie termică și este mult mai mare decât prețurile de import pentru energia electrică.

Acest document cere redimensionarea obiectivelor în conformitate cu necesitățile țării, strategia are la baza trei obiective: 1. securitatea aprovizionării cu energie; 2. crearea piețelor concurențiale și integrarea lor regională și europeană, 3. durabilitatea mediului și combaterea schimbărilor climatice. Printre obiectivele strategice specifice, ce urmează a fi atinse până în 2030, sunt: asigurarea aprovizionării cu gaze naturale prin diversificarea căilor și surselor de aprovizionare, a tipurilor de purtător și prin depozite de stocare; consolidarea rolului Republicii Moldova de culoar de tranzit al gazelor naturale; consolidarea rolului Republicii Moldova de culoar de tranzit al energiei electrice - prin construcția noilor linii de interconexiune; conectarea la sistemul ENTSO-E

(Rețeaua Europeană a Operatorilor de Transport și de Sistem pentru Energie Electrică) și consolidarea rețelei interne de transport al energiei electrice. Pentru a îndeplini obiectivul ambițios de conectare cu sistemele din UE vor fi examinate toate alternativele: granturi, credite pe termen lung, participarea investitorilor privați.

Analizând acest document observăm că sunt evidențiate două etape de implementare a obiectivelor: I- a etapă 2013- 2020- perioada în care se așteaptă rezultate în implementarea unor măsuri mai puțin costisitoare de eficiență energetică pentru reducerea consumului cu 20 % până în anul 2020 și utilizarea surselor regenerabile de energie celor mai apropiate de costul energiei convenționale. A II- a etapă 2021- 2030, începutul acestei noi perioade va beneficia de pe urma îmbunătățirilor planificate ale mixului energetic, se propune reducerea consumului și eficiența sporită în generare, transport, distribuție și consum, conexiuni mai puternice, surse mai diversificate, management responsabil, onest, cu un nivel înalt de profesionalism. Implementarea acestor obiective vor reprezenta o platformă durabilă pentru securitatea energetică, vor crea o rețea inteligentă – bazată pe introducerea tehnologiilor mai sofisticate, tehnologiile de generare mai puțin mature vor avea timp să devină mai competitive, tehnologiile noi de producere și stocare a energiei aflate în faza experimentală vor avea timp să se coacă.

Acțiunile practice de implementare a obiectivelor Strategiei energetice a Republicii Moldova până în anul 2020 ne evidențiază următoarele aspecte:

1. În data de 17 martie 2010 s-a aderat la Tratatul Comunității Energetice;
2. S-a îmbunătățit rețeaua internă de transport de energie electrică;
3. S-au îmbunătățit indicatorii de calitate ai serviciilor de aprovizionare cu energie electrică și gaze naturale;
4. A fost finalizată linia electrică Falești- Gotești;
5. A fost stopat procesul de acumulare a datoriilor în sistemul centralizat de alimentare cu energie termică din municipiul Chișinău; Sursele de aprovizionare cu energie electrică au fost diversificate față de anul 2007, dar beneficiile nu au contribuit la consolidarea concurenței, acest fapt având, drept consecință, creșterea tarifelor;
6. Nu au fost implementate tehnologii energetice eficiente de generare cu impact redus asupra mediului și, în general , nu au fost atrase investiții în noi capacități de generare de energie electrică și cele de cogenerare, precum și în sistemul centralizat de alimentare cu energie termică;
7. Nu a putut fi realizat rolul Republicii Moldova de culoar de tranzit pentru energia electrică deoarece nu s-a finalizat procesul de extindere a interconexiunilor atât cu România cât și cu Ucraina [9].

Obiectivele naționale pentru îmbunătățirea eficienței energetice și creșterea utilizării surselor regenerabile pentru anul 2020 sânt stabilite la nivele ambițioase,

în conformitate cu țintele Uniunii Europene și urmând deciziile și recomandările Comunității Energetice, Republica Moldova recunoscând beneficiile și asumându-și eforturile. Cu toate acestea, cel mai important în acest deceniu va fi obiectivul asigurării securității aprovizionării cu energie având la baza cele două direcții prioritare:

1) Consolidarea tranzitului de energie electrică și gaze naturale prin extinderea conexiunilor;

2) Crearea platformei moderne de generare a energiei electrice [9].

Prin prezenta hotărâre, Guvernul Republicii Moldova își accentuează viziunea strategică în domeniul energetic incluzând regiunea: Europa Centrală, Europa de Sud, Rusia, regiunea Caucazului. Scopul acestei hotărâri este de a asigura baza necesară creșterii economice și a bunăstării sociale. Acest prim pas propune inventarierea realităților energetice, stabilirea oportunităților și pericolelor din diferite sectoare energetice, dar și identificarea punctelor tari și slăbiciunilor existente. Strategia are rolul de a oferi un cadru de reflecție cu privire la securitatea energetică și oferă directivele pentru politica de implementare. În baza strategiei energetice trebuie intensificate eforturile pentru ca în termen cât mai scurt să avem asigurată stabilitatea domeniului energetic. În scopul asigurării energiei și eficientizării sectorului energetic din Republica Moldova sunt necesare investiții pe scară largă pentru modernizare și reconstrucție, un management de calitate și demonopolizarea sectorului energetic, factor care va crește competitivitatea în acest domeniu strategic pentru Republica Moldova.

REFERINȚE:

1. *Strategia, intre convergenta si divergenta.*
2. <http://www.hart.ro/ro/resurse/noutati/strategia-intre-convergenta-si-divergenta/#sthash.71GZyEaI.dpuf> <http://www.hart.ro/ro/resurse/noutati/strategia-intre-convergenta-si-divergenta/#sthash.71GZyEaI.dpuf> (accesat 12/05.2015)
3. *Scurta prezentare a unor concept strategice.*
4. <http://www.trainmor-knowmore.eu/1731D023.ro.aspx> (accesat 12/05.2015)
5. *Originea si evolutia conceptului de strategie.*
6. <https://licentasadizertatie.wordpress.com/2011/03/24/originea-si-evolutia-conceptului-de-strategie/> (accesat 12/05.2015)
7. Dictionar Explicativ Rombn [.http://dexonline.ro/definitie/strategie](http://dexonline.ro/definitie/strategie) (accesat 12/05.2015)
8. *Strategia si politica energetica, autoritati si competente*
9. http://www.executie-instalatii-gaze.ro/files/pdf/Legea_123_2012_a_energiei_electrice_si_a_gazelor_naturale.pdf (accesat 12/05.2015)

10. Canter, V., „Sectorul energetic al Republicii Moldova”, Akademos, nr. 1(12), februarie 2009 , p.49
11. Leca, A. (coordonator), *Principii de management energetic*, Bucuresti, Editura Tehnică, 1997, p.583
12. Puiu, O., *Energia – prioritate de interes planetar*, Bucuresti, Editura Independența Economică, 1996, p. 141.
13. *Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2020*,
14. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=32510>
8 Monitorul Oficial nr. 141-145 din 07.09.2007